

*Summary**Continuity and Change in the Identity of the Church of Sweden*

In the Christian church nothing is right simply because it is old and has been done «always» or because it is new and fresh. As shown already in the New Testament, both continuity and change need to be evaluated, as they both can shape true Christian identity — and deform it.

The most thorough-going change in the history of the Church of Sweden is its 16th century reformation which resulted in both gains and losses for its identity. This complex package of changes gained a greater awareness of the Christian faith through the use of the vernacular, and a restoration of the primacy of Scripture and thereby of Catholic balance and structure. But it also led to a loss of freedom and unity with the Church universal, an unsound subordination under national political power, and a weakening of the magisterium.

The article discusses present and future changes that do not hurt the identity of our church and those that do. Disestablishment belongs to the former category, as well as the fact that this church is no longer (if ever) a «folk church». What really hurts the christian identity of the Church of Sweden is the politicization of its constitution and leadership (named «democratiza-tion»), together with its steadily decreasing amount of substantial faith, i.e. faith really believed and defended against competing ideas and norms.

Respons till Bengt Holmberg

Svenska kyrkans identitet — kontinuitet och förändring

PER ERIK PERSSON

Det är ett utmärkt grepp att ta utgångspunkten i den tidigaste konflikt kring kyrkans identitet som vi känner, den som omnämnas i Apg och Gal. Jag citerar: «Evangeliets sanning — att alla blir rättfärdiggjorda av tro allena och inte av lag-gärningar — kräver att man firar *en* Herrens måltid tillsammans, annars har kyrkan i praktiken delats i två» Och «den inre kärntraditionen, evangeliet, tvingar fram ... en förändring av den yttre traditionella identiteten». Jag är helt enig med Bengt Holmberg om att detta exempel lär oss viktiga saker om identitetens relation till både kontinuitet och förändring.

Givetvis är jag också enig med föreläsaren om det som är utgångspunkten för hans följande resonemang: att både kontinuitet och förändring

måste värderas och att det finns förändringar som innebär identitetsvinster och att det finns sådana som innebär en förlust av identitet. Ett utmärkt exempel på det senare är från vår egen tid konsekvenserna av religionsfrihetslagen 1951 för tillhörigheten till Svenska kyrkan.

Vad jag saknar är en motsvarande tes om värderingen av det som ter sig som kontinuitet och vad detta kan innebära i fråga om såväl identitetsvinst som identitetsförlust. När ett sådant resonemang saknas får man intrycket att det bara är «förändringar» som utgör problem i sammanhanget, inte «kontinuiteten». Men i urkyrkan var det ju alldeles tvärtom — det var ju det som uppfattades som en självfallen kontinuitet som visade sig vara det djupt problematiska!

Min grundläggande invändning är därför att Bengt Holmberg inte själv följer det förhållningssätt som det brett beskrivna utgångsexemplet anger. Poängen i det förefaller mig vara att man bevarar den sanna kontinuiteten, «kärntraditionen, evangeliet», endast genom något som utifrån sett ter sig som en genomgripande förändring. Kanske är det inte bara en tillfällighet att i föreläsningssubriken de båda huvudorden «förändring» och «kontinuitet» bytt plats med varandra vid en jämförelse med vad som sägs i symposiets program?

Ett typiskt exempel på hur man — liksom i exemplet från urkyrkan — bevarar genom att förändra är ju reformationen. Här genomför Holmberg en intressant analys av det som då skedde i den svenska kyrkan. Man blir dock en smula osäker på om föreläsaren själv är inbegripen i det «man» som gör bedömningen att «det viktiga var ett evangeliet återigen hade lyfts fram i sin skinande härlighet, som den verkligt definierande och bärande delen av kyrkans identitet». I varje fall är det inte där accenten ligger när det blir tal om den identitetsvinst som reformationsskeendet möjligen kunde innebära.

I stället talas det i det sammanhanget om «Skriftens återupprättade primat», om kyrkan som «Skrift-normerad» och om «bibelns normativitet». Men med den typen av formuleringar berörs ju bara en nödvändig, men inte tillräcklig förutsättning för en identitetsvinst. Om detta med «Skriftens primat» kan ju många vara ense — alltifrån de egendomligaste sekter till — i våra dagar — romerska katoliker.

«Skriften» är nu en gång inte detsamma som «evangeliet», det som enligt Bengt Holmberg en gång var avgörande för Paulus och som var det centrala också för de lutherska reformatörerna. De bibliska skrifterna utgör som grunddokument och inspirationskälla kyrkans viktigaste andliga styrmedel. Det är ur dem som evangeliet, detta för den kristna kyrkan unika, hämtas fram — men detta evangelium är ju inte lika med en samling tryckta skrifter. Det handlar om glädjebudet att Gud i Jesus Kristus av nåd allena, gratis och för intet, tar in även den mest misslyckade i en gemenskap som är starkare än själva döden. Det är «en Guds kraft som räddar var och en som tror, juden främst men också greken», som den apostel skriver (Rom 1:16) som agerar i

vårt gemensamma utgångsexempel. Och det glädjebudet tar gestalt i dop och eukaristi, i kyrkans förkunnelse, undervisning och själavård. Hur detta evangelium skall komma till fullödigt uttryck i kyrkans liv borde därför vara det viktigaste av alla samtalsämnen i Svenska kyrkan. Nu — som den gången i urkyrkan — är det ju *detta* som utgör kyrkans identitet!

Som «det kanske mest djupgående identitetsbrottet» under reformationstiden ser Bengt Holmberg att den svenska kyrkan «bröt sig loss från beroendet av påven i Rom». Och han efterlyser en omprövning på den punkten. Jag vill i det sammanhanget gärna hänvisa till vad jag som ledamot i den första globala katolsk-lutherska dialogkommissionen var med om att formulera i rapporten «Evangeliet och kyrkan» (obs. ordningen mellan termerna!) redan 1972: «som synligt tecken på kyrkornas enhet är påveämbetet inte uteslutet, om det bara genom en teologisk reinterpretation och en omstrukturering i praxis underordnas evangeliets primat» (texten i Enhetens framtidsväg 1988, s. 36). Gärna «med» — men inte «under» påven — och *tillsammans under evangeliets primat!*

Bengt Holmberg berör i förbigående att man nu kan konstatera en «närmast total läroenhet» på centrala punkter mellan lutheraner och katoliker. Jag utgår från att han bl.a. syftar på den gemensamma deklARATION om rättfärdiggörelseläran som undertecknades i Augsburg den 31 oktober 1999. Där säger man gemensamt att «vi syndare får vårt nya liv endast genom den Guds förlåtande och nyskapande barmhärtighet som enbart ges oss som gåva och som vi tar emot i tro, men som vi aldrig på något som helst sätt kan förtjäna» (§ 17). Tveklöst är detta ett sätt att ge uttryck åt det evangelium som utgör kyrkans identitet. Om det är så att man är ense om «evangeliets sanning», då leder det enligt Holmbergs egen analys av vad som hände i urkyrkan till att «man firar *en* Herrens måltid tillsammans, annars har kyrkan i praktiken delats i två». Då skall den kritiska frågan ställas till den part som idag reser hinder för detta. Och det är inte Svenska kyrkan. Är inte den eukaristiska gemenskapen viktigare för kyrkans identitet än relationen till «den som innehar kyrkans petrusämbete» — *nu* lika väl som *då*?

Detta för över till den del av föreläsningen om behandlar «förändringar som skadar Svenska kyrkans identitet». Nog är det egenartat att i en episkopal kyrka biskoparna inte är röstberättigade ledamöter av kyrkomötet. Men läronämnden har i den församlingen en långt starkare ställning än vad Bengt Holmberg vill påskina (så krävs det t.ex. två tredjedelars majoritet för att bifalla något som läronämnden avstyrkt, se *Kyrkoordningen* 11 kap. 18 §). Och det är denna läronämnd som i ett yttrande (Ln 1985:23) slår fast att «kyrkans tro och liv ytterst bygger på något som inte är förhandlingsbart, evangelium om Jesus Kristus», vidare att «både församling och präst är underställda evangeliet. Endast i den mån evangeliet får komma till uttryck talar och handlar församling och präst med gudomlig auktoritet».

Holmberg talar om vikten av att ämbetets kristusrepresentation tillförsäkras «ett större utrymme och avgörande inflytande». Detta skall «garantera att Guds Ords primat och den helige Andes ledning är verksamma realiteter». Det här kan jämföras med ytterligare en sats från den katolsk-lutherska dialogkommission som jag tidigare citerat: «det rådde enighet om att ämbetet representerar Kristus och hans ställning visavi församlingen *endast* i den mån det låter evangeliet komma till uttryck» (min kursivering; *Enhetens framtidsväg* 1988, s. 31).

Det kan väl ändå inte vara fråga om att kyrkan skall sätta sin yttersta tillit till dem som fullgör uppdrag inom vigningstjänsten i stället för till det evangelium, vars tjänare de är satta att vara? Biskopar, präster och diakoner har «ett särskilt uppdrag» som «tjänare åt evangelium för att människor skall komma till tro» (*Den svenska kyrkohandboken* II 1987). Enligt den av

Holmberg själv återopade Augsburgska bekännelsen (art 5) är det genom ordet och sakramenten som människor nås av evangelium och genom den heliga Anden kommer till tro. Men det är inte tjänarna som är frälsningsmedlet. Det är i stället det mångfaldiga evangeliet. De särskilda uppdragen är nödvändiga, men ansvaret för att allt som man i kyrkan säger och gör verkligen är uttryck för evangeliet om Jesus Kristus och inget annat, det är gemensamt för alla döpta. Det handlar ju, som Holmberg säger, om «allas gemensamma Kristustillhörighet». Som det också sägs i vigningsgudstjänsten: de särskilda uppdragen ges inom det «Guds folk, där vi alla genom dopet är kallade att föra ut evangelium i hela världen». Det är ju — med Jesu ord — «fåren» och inte «herdarna» som bedömer om det är den gode herdens och inte en främmandes röst som man hör (Joh. 10:1–5)!

Det finns all anledning att värdesätta den goda ordning vi har i och med kyrkans episkopala struktur. Men den skall vi — med det eumeniska dokumentet *Dop, nattvard, ämbete* (utgåvan 1983, s. 46) — se «som ett tecken, låt vara inte en garanti, för kyrkans kontinuitet». Det är *evangelium*, «den inre kärntraditionen» (Holmberg), som utgör kyrkans identitet. Att det gestaltas «rent» och «klart» är och förblir därför Svenska kyrkans centrala arbetsuppgift också under det nya århundradet. Det är därför utifrån detta icke förhandlingsbara evangelium som både kontinuitet och förändring skall värderas och prövas. För alla som har ansvar för Svenska kyrkans identitet är och förblir detta en övergripande «reformatorisk uppgift» (Bengt Holmberg). Därför att det som beskrivs i utgångsexemplet från urkyrkan är lika giltigt *nu* som *då*.

